

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI ÉMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-484/2021. számú ügyben
a gyámhatóság és a gyermekvédelmi szakszolgálat eljárása
nevelőszőlőnél nevelkedő gyermekek gondozási helyének
megváltoztatásával összefüggésben

Előadó: dr. Győrffy Zsuzsanna

Érintett szervek:

- Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat
- Baranya Megyei Kormányhivatal Mohácsi Járási Hivatala Hatósági és Gyámügyi Osztály

2021.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-484/2021. számú ügyben**

A vizsgálat megindítása

A Pütkösdi Gyermekvédelmi Szolgálat Nevelőszülő Hálózatának volt nevelőszülője panaszbeadvánnyal fordult hozzám. A panaszos tájékoztatása szerint 2020. július 16-án 14 óra körül a szakmai vezetője telefonon értesítette, hogy pakolja össze a nála nevelkedő (2012-ben, 2013-ban, 2014-ben és 2016-ban született) négy gyermeket, mert a gyámok elindultak értük. A nevelőszülőhöz a gyermekvédelmi gyám és a helyettese, illetve a nevelőszülői hálózat szakmai vezetője egy órán belül megérkezett. A nevelőszülői hálózat szakmai vezetője kérte a gyámhatósági végzést vagy engedélyt, ami alapján a gyermekeket elviszik. A gyermekvédelmi gyám közölte, hogy nincs döntés, hanem „gyámi hatalmánál fogva” viszi el a gyerekeket. Ezután a síró gyermekeket elvitték.

A panaszbeadvány alapján felmerült a jogállamiság elvével, illetve az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszásság gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam. A vizsgálat eredményes lefolytatása érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése alapján a Gyámhivataltól, valamint a Szakszolgálat vezetőjétől az ügy iratainak – különös tekintettel a TESZ-3 adatlapokra¹ – csatolásával együtt részletes tájékoztatást kértem.

Az érintett alapvető jog és alkotmányos elv

- *a jogállamiság elve és a jobbiztonság követelménye:* „Magyarország független, demokratikus jogállam.” (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés);
- *a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés);

Az alkalmazott jogszabályok

- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban Btk.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Kjt);
- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény);

---

¹ A „TESZ-3 – Helyzetértékelés” adatlapot a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelet 2020. 10. 01-ig hatályos rendelkezése szerint a területi gyermekvédelmi szakszolgálat gyermekvédelmi gyámja tölti ki.

- gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyszr.);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet, (a továbbiakban: Gyer.);
- a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kr.);
- a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti és a gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet).

A megállapított tényállás

A rendelkezésemre álló iratok alapján a *következő tényállás rögzíthető*. A gyermekeket a Gyámhivatal 2017. január 6-án ideiglenes hatállyal nevelőszülőhöz helyezte, részükre gyermekvédelmi gyámot rendelt. A Gyámhivatal a gyermekeket 2017. április 28-án nevelésbe vette, a gyermekvédelmi gyám személyének változatlanul hagyásával, gondozási helyként a panaszos nevelőszülő otthonát jelölte ki.

A Baranya Megyei Kormányhivatal Mohácsi Járási Hivatala Hatósági és Gyámügyi Osztályának (a továbbiakban: Gyámhivatal) a BA-03HAT/1388-12/2020. számú, 2020. augusztus 11-én kelt határozatával a panaszos nevelt gyermekeinek gondozási helyét 2020. július 16-án azonnali hatállyal megváltoztattatta. A határozat szerint a gyermekvédelmi gyám a Gyámhivatalhoz 2020. július 23-án érkezett tájékoztatása alapján a gyermekeket 2020. július 16-án biztos gondozási helyre, a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: Szakszolgálat) Befogadó Otthonába vitte. A gyermekvédelmi gyám azért döntött a gyermekek biztonságos gondozási helyre viteléről, mert a Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház Pszichiátriai és Addiktológiai Centrum Gyermek Gondozó ambuláns kezelőlapján az orvos a 2012-ben született fiú gyermekosztályon való vizsgálatát kérte alultápláltság, fejlődési elmaradás miatt.

A határozat keltekor a testvérek ideiglenesen három különböző gondozási helyen voltak.

A körülmények pontos megismerése érdekében megkerestem a Gyámhivatal és a Szakszolgálat vezetőjét.

1. A Gyámhivatal vezetőjétől aziránt érdeklődtem, hogy a panaszos nevelőszülő nevelési módszerei, a gyermekekkel való bánásmódja kapcsán – a gyermekek gondozási helyének azonnali hatályú megváltoztatását megelőzően – érkezett-e a gyámhivatalhoz bármilyen jelzés a gyermekvédelmi jelzőrendszer (oktatási intézmények, védőnő, házi gyermekorvos) tagjaitól.

A kapott válasz szerint a Gyámhivatalhoz a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaitól nem érkezett jelzés a nevelőszülő módszereivel kapcsolatban.

2. A Gyámhivatal és a Szakszolgálat vezetőjétől információt kértem arra vonatkozóan is, hogy a gyermekvédelmi gyám 2020. július 16-át megelőzően tett-e javaslatot a gyermekek gondozási helyének megváltoztatására.

Mindkét válasz szerint a gyermekvédelmi gyám 2019. március 29-én kezdeményezte a gyermekek gondozási helyének megváltoztatását, a kérelem a Gyámhivatalhoz 2019. április 3-án érkezett. A Gyámhivatal a gyám kérelmének beérkezését követő 5. napon eljárást indított és megkereste a Szakszolgálatot. A gyermekvédelmi gyám 2019. április 24-én arról tájékoztatta a Gyámhivatalt, hogy a nagyszülői kapcsolattartás során probléma merült fel.

A Gyámhivatalhoz 2019. május 9-én érkezett a gyermekekről a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság (a továbbiakban: Szakértői Bizottság) által készített szakmai vélemény. A szakvélemény a gyermekek orvosi és pszichológiai vizsgálatán, irattanulmányozáson, a nevelőszülő és a gyám által elmondottakon alapult. A szakvélemény egyebek mellett tartalmazza, hogy a gyermekek édesanyja büntetés-végrehajtási intézményben van, a három idősebb gyermeket korábban a nagyszülők nevelték, de idős koruk miatt tovább már nem tudták vállalni ezt a feladatot. A nagyszülők kapcsolattartása a gyermekekkel rendszeres. *Az orvosi vizsgálat szerint mind a négy gyermek jó általános állapotú, egészséges.* A pszichológiai vizsgálat a 2012-ben született gyermeknél rögzíti, hogy *„szomatikusan kissé alulfejlett.”* Összességben *„a vizsgálat nem tárt fel olyan problémát, amely a gyermekek megfelelő ellátását megkérdőjelezné”.*

A Szakértői Bizottság szakvéleménye a következőket is tartalmazza *„az optimális gondozási feltételek megteremtése érdekében javasoljuk a gyermekért elsődlegesen felelős szakemberek között kialakult konfliktus mediáció igénybevételével történő rendezését. Ebbe a folyamatba a nagyszülők bevonása is indokolt, hiszen az ő együttműködésük is nélkülözhetetlen a gyermekek érzelmi biztonságának megteremtéséhez. Amennyiben a konfliktuózus helyzet oldódni nem tud, úgy [...] és testvérei érzelmi biztonsága egyre inkább megrendül, akár teljesen meg is szűnik, amely intézményi szinten elkövetett bántalmazásnak is minősülhet. Szükséges lenne a nevelőszülő szoros támogatása, pedagógiai eszköztárának edukáció útján történő bővítése annak érdekében, hogy az érzelmileg erősen traumatizált gyermekek időnkénti intenzív viselkedési reakcióit tünetként tudja értelmezni, és annak megfelelően reagálhasson rájuk.”* A Szakértői Bizottság mindezek alapján a gondozási hely megváltoztatását nem javasolta.

A Gyámhivatal a gyermekek gondozási helyének megváltoztatása ügyében 2019. május 28-án tárgyalást tartott. A tárgyaláson részt vett a gyermekvédelmi gyám, a nevelőszülő, a nevelőszülői tanácsadó, a gyerekjogi képviselő és a gyermekjóléti szolgálat esetmenedzsere. A gyermekvédelmi gyám a tárgyaláson elmondta, hogy voltak konfliktusai a nevelőszülővel, amiket szeretne megoldani. Elmondta azt is, hogy több félreérthető szituáció volt, ami miatt kezdeményezte a gyermekek gondozási helyének megváltoztatását, de úgy gondolja, hogy a nevelőszülő megfelelően ellátja a gyermekeket. Mindezek alapján a Gyámhivatal a 2019. május 30-i határozatával a gyerekvédelmi gyám kérelmét elutasította.

A Szakszolgálat válasza szerint a gyermekvédelmi gyám folyamatosan jelezte a gyermekvédelmi gyámi csoportvezetőnek, hogy a nevelőszülőtől és a nevelőszülői tanácsadótól nem kap tájékoztatást a gyermekek állapotáról, nem engednek betekintést a gyermekek egészségügyi irataiba, a családon belüli életébe sem. A nem felügyelt nagyszülői kapcsolattartáson a nevelőszülők nem hagyják magukra a gyermekeket a nagyszülőkkel. Emiatt a nagyszülők is többször tettek „panaszt” a gyámhatóságon a nevelőszülők ellen, illetve azért is, hogy a nevelőszülők nem adják oda a gyerekeknek azokat az élelmiszereket (jellemzően édességeket), amiket tőlük kaptak, illetve azt, hogy nagyon csúnyán beszélnek a gyerekekkel. A gyámügyi ügyintéző a Szakszolgálat megkeresésére ennek tényét megerősítette, tájékoztatása szerint a nevelőszülők figyelmét felhívta, hogy kötelesek biztosítani a kötetlen kapcsolattartást.

A gyermekvédelmi gyám indokai között szerepelt, hogy a látogatásai során nem biztosítják számára a négy szemközti beszélgetés lehetőségét gyámoltjaival. A nevelőszülők a gyermekvédelmi gyámmal és a gyermekekkel is nagyon csúnyán beszélnek. Az indokok között pedig a gyermekek soványsága is szerepelt. A Szakszolgálat tájékoztatása szerint a konfliktusok megoldása érdekében a gyermekvédelmi gyám esetszabeszelést hívott össze 2018. december 5-én, amelyen jelen volt a nevelőszülő, a Pütkösdi Gyermekvédelmi Szolgálatól a nevelőszülő szakmai vezetője, a nevelőszülői tanácsadó, a Szakszolgálat szakszolgálati vezetője, a gyermekvédelmi gyámi csoport vezetője, a gyermekek helyettes gyermekvédelmi gyámja és a gyermekvédelmi gyám. A nevelőszülő az

esetmegbeszélésen nehezményezte, hogy a gyermekvédelmi gyám általában délben érkezik a gyermekekhez és ezzel zavarja az ebédeltetést, illetve, hogy bejelentkezés nélkül akarja látogatni a gyermekeket.

A gyermekvédelmi gyám ennek kapcsán arra hivatkozott, hogy azért időzítette látogatásait ebédidőre, mert a gyermekek soványsága miatt szerette volna látni, hogy mit, és mennyi ételt kapnak ebédre. A gyermekek soványsága miatt többször kérte a nevelőszülőt, hogy vigye orvoshoz és vizsgálta ki őket. Vizsgálatra azonban csak 2019 februárjában került sor, amikor már közel két éve nevelkedtek a gyermekek a nevelőszülőnél. Amikor megtörtént a három idősebb gyermek laborvizsgálata, a laboreredményt a nevelőszülő a kérése ellenére sem adta oda a gyermekvédelmi gyámnak és ebben a nevelőszülői hálózat, a gyermekek háziorvosa, illetve a védőnő is támogatta a nevelőszülőt. A laboreredményt a gyermekvédelmi gyámi csoportvezető közbenjárására, több mint 10 nap elteltével sikerült megszereznie. A leletek tanulsága szerint a laborvizsgálat a 2012-ben született fiúnál semmilyen eltérést nem igazolt. A 2014-ben született fiú leletére az volt írva, hogy azzal keressék fel a beutaló orvost. A nevelőszülő nem tájékoztatta a gyámot arról, hogy mindez megtörtént-e, a gyermekek háziorvosa pedig megtagadta a tájékoztatást arra hivatkozással, hogy ezek szenzitív adatok és nem adhat a gyermekvédelmi gyámnak tájékoztatást.

A nevelőszülő a gyermekvédelmi gyám tevékenységét – például azt, amikor kérte, hogy vizsgálta ki a gyermekeket – támadásként értékelte, illetve úgy, hogy „ugráltatja” őket. A Pünkösdi Gyermekvédelmi Szolgálat főigazgatója megígérte: *„nem hagyjuk, hogy a gyermekek gyermekvédelmi gyámja, vagy bárki más szórakozzon a nevelőszülőinkkel”*. A Szakszolgálat vezetőjének megítélése szerint ezekből a kijelentésekből az látszott, hogy *nincs remény az együttműködés javítására*, illetve arra lehet következtetni, hogy hat évvel a gyermekvédelmi gyámság bevezetése után, még mindig nincs letisztult kép azok szerepét illetően. A fent ismertetett előzmények után a gyermekvédelmi gyám 2019. március 29-én kérte a gyermekek gondozási helyének megváltoztatása iránti eljárásának megindítását. A Szakértői Bizottság által javasolt *mediációs eljárás*on a gyermekvédelmi gyám és a nevelőszülő három alkalommal vett részt, ez azonban kapcsolatukon látványosan nem javított.

3. Mind a Gyámhivatal, mind a Szakszolgálat vezetőjének véleményét kértem arról, hogy önmagában az a tény, hogy a pszichiátriai gondozó orvosa alultápláltság, fejlődési elmaradás miatt kérte a legidősebb gyermek kivizsgálását, megalapozza-e mind a négy gyermek azonnali gondozási helyének megváltoztatását, a testvérek külön gondozási helyen való, ideiglenes hatállyal való elhelyezését.

A Gyámhivatal vezetőjének tájékoztatása szerint a gyermekvédelmi gyám által megküldött, a gyermekek azonnali gondozási helyének megváltoztatását alátámasztó irat a négy gyermekre vonatkozóan elegendő információt nem tartalmazott. Álláspontja szerint a Befogadó Otthoni elhelyezés, illetve azt követően a gyermekek külön-külön történő ideiglenes gondozási helyen való elhelyezése nem szolgálta a gyermekek érdekét.

A Gyámhivatal a gyermekvédelmi gyám tájékoztatásának beérkezését követő munkanapon hivatalból eljárást indított a gyermekek gondozási helyének megváltoztatása tárgyában. Megkereste ennek során a Szakszolgálatot a gyermekek gondozási helye megváltoztatásának vizsgálata céljából véleményezze a gyermekek korábbi gondozási helyét, vizsgálja meg, hogy a gyermekek azonnali gondozási helyének megváltoztatása kellően megalapozottan történt, illetve a szakértői bizottság véleményét szerezzé be. A szakértői bizottság véleménye alapján tegyen javaslatot a gyermekek gondozási helyére, készítse el a gyermekek egyéni elhelyezési tervét. A Szakértői Bizottság mind a négy gyermek esetében a gondozási hely megváltoztatását és külön gondozási helyen való elhelyezésüket javasolta. A

Gyámhivatal a gyermekek gondozási helyének megváltoztatását a Szakértői Bizottság javaslata és a Szakszolgálat által készített egyéni elhelyezési terv birtokában hagyta jóvá.

A Szakszolgálat vezetője szerint a 2019 májusában elutasított gondozási hely megváltoztatására irányuló kérelem óta eltelt 14 hónap tapasztalatai, az ambuláns lapon szereplő gyermekbántalmazás gyanújára utaló megállapítások együttesen vezettek ahhoz, hogy 2020. július 16-án a gyermekvédelmi gyám a gondozási hely azonnali megváltoztatása mellett döntött.

A gyermekvédelmi gyám folyamatosan jelezte a nevelőszülőnek a gyermekek teljes körű ellátásának ellenőrzése során, hogy szerinte a gyermekek nem kapnak megfelelő mennyiségű ételt, ezért nem indul meg a súlygyarapodásuk, ugyanakkor az óvoda szóban arról tájékoztatta a gyermekvédelmi gyámot, hogy a gyermekek az óvodában nagyon sokat esznek, gyakran négyszer, ötször is kérnek repetát. Leírni azonban ezt nem voltak hajlandók. Kifogásolta a gyermekvédelmi gyám azt is, hogy a legfiatalabb gyermeket minden látogatása során a kiságyban találta, hogy még mindig nem szobatiszta, cumisüveget használ. A nevelőszülők pozitívan megkülönböztetik, ő volt a család kedvence, a négy gyermek közül egyedül ő aludt éjszakánként a nevelőszülők között.

A gyermekvédelmi gyám a tapasztalatairól rendszeresen tájékoztatta a gyermekvédelmi gyámi csoportvezetőt is és hangot adott annak a véleményének, hogy – a Szakértői Bizottság szakmai véleménye ellenére – úgy gondolja, hogy a gyermekek nincsenek jó helyen a panaszosnál.

A Szakszolgálat tájékoztatása szerint 2019. augusztus 9-én a kapcsolattartáson a nevelőszülő a nagyszülők előtt nagyon csúnyán beszélt a gyerekekkel, például azzal a felkiáltással, hogy „nem zabálsz!”, elvette a gyerekektől a nagyszülőktől kapott ételt. A nevelőszülő olyan hangnemben beszélt a Szakszolgálat parkolójában a gyermekekkel, hogy a kapcsolattartáson jelen lévő többi gyermek és a hozzátartozókban is megbotránkozást okozott. Ennek a jelenetnek tanúja volt az akkori intézményvezető, aki szóvá is tette mindezt a nevelőszülőnek.

A gyermekvédelmi gyám súlyos tünetnek látta a legidősebb gyermek 2020. február 6-án kelt pedagógiai jellemzését is és kérte a nevelőszülőt, hogy a gyermeket minél előbb vigye el pszichiátriai kivizsgálásra, amit egyébként az iskola is kért. A nevelőszülő figyelmét 2020. július elején nyomatékosan felhívta a gyermekvédelmi gyám, hogy minél előbb történjen meg a legidősebb gyermek pszichiátriai vizsgálata.

A pszichiátriai vizsgálatra végül 2020. július 15-én, közel fél évvel az iskola jelzése után került sor, amin a gyermekvédelmi gyám is részt vett. A Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház Pszichiátriai és Addiktológiai Centrum Gyermekek és Ifjúsági Gondozó kezelőorvosa által, 2020. július 15-én kiállított ambuláns kezelőlapon gyermekbántalmazás gyanújára utaló megállapítások szerepeltek: *„Fejlődés visszamaradás, szénhidrát és fehérjehiányos alultápláltság, illetve a gyermek nagyon sovány, nincs kivizsgálva!”* A pszichiáter azt mondta a gyermekvédelmi gyámnak, hogy nincs pszichiáteri teendő a gyermekkel, csak szeretni kellene.

A Szakszolgálat álláspontja szerint az ambuláns lapon szereplő megállapítások kimerítették az elhanyagolásnak azt a fokát, amely már jelentősen árt a gyermek egészségének. Gyermekbántalmazás gyanújára utaló írásbeli dokumentum kétségtelenül csak a legidősebb gyermek vonatkozásában született, ugyanakkor a fent részletezett helyzet a többi gyermeket is érintette. A 2013-ban és a 2014-ben született gyermekei is nagyon soványak voltak, nem gyarapodott a súlyuk, illetve a gyermekvédelmi gyám jelzései ellenére az eltelt 14 hónap alatt a gyermekek gondozása, nevelése tekintetében, a gyermekvédelmi gyám és a nevelőszülő kapcsolatában semmilyen pozitív változás nem történt. A nevelőszülő továbbra sem tett eleget együttműködési kötelezettségének.

A Szakszolgálat véleménye szerint, ha a bántalmazás gyanúja az egyik gyermek vonatkozásában felmerül, akkor ez – főleg testvérek esetében – az összes gyermek azonnali gondozási hely változtatását is megalapozhatja. Rámutatott a válasz arra, hogy nemcsak azzal okozhatóak ugyanis maradandó érzelmi sérülések a gyermekben, ha fizikálisan, szexuálisan vagy

verbálisan bántalmazták őt, hanem azzal is, ha fül- és szemtanúja mások, különösen a számára fontos, hozzá közel álló személyek bántalmazásának.

A Szakszolgálat válaszában hivatkozott arra, hogy a Gyvt. felhatalmazza a gyermekvédelmi gyámot arra, hogy a gyermeket súlyos veszélyeztetettsége miatt másik, biztonságos gondozási helyre vigye. A Szakszolgálat vezetőjének álláspontja szerint konkrét szabályozás hiányában *a gyermekvédelmi gyámok egyéni szakmai felelőssége annak eldöntése, hogy mit tekintenek súlyos bántalmazásnak.* Nekik minden esetben úgy kell eljárniuk, hogy egy pillanattal se hosszabbítsák meg gyámoltjuk rossz bánásmódnak kitétségét. A döntéshozatal nagyon alapos mérlegelést követel tőlük, hiszen a gyermekvédelmi gyámok önálló jogköre egyéni felelősséget és számon kérhetőséget jelent. Azért is felelősséggel tartozik, ha el kellett volna hoznia a gyermeket a gondozási helyéről, de nem tette meg, illetve azért is, ha alapos indok nélkül változtatja meg a gyermekek gondozási helyét.

A Szakszolgálat álláspontja szerint mindezek alapján a gyermekvédelmi gyámnak az az intézkedése, hogy a gyermekek gondozási helyét azonnali hatállyal megváltoztatta indokolt volt. Az azonnali gondozási hely megváltoztatásával a négy gyermeket a Befogadó Otthonba helyezték el.

A gyermekeket a Szakértői Bizottság gyermekorvosa az azonnali gondozási hely megváltoztatása után 2020. július 20-án megvizsgálta. *Mind a négy gyermekén számos tisztázatlan eredetű külsérelmi nyom volt látható. A legidősebb gyermekről készült véleményben szakvéleményében szerepel, hogy fogai cariesesek², gyakran fájlalja őket. A nevelőszülőnél nem kapott semmilyen fogászati kezelést. A 2012-ben és a 2014-ben született gyermekek vonatkozásában a következők olvashatóak: „Tápláltsági mutatói az életkor alapján meghatározott normális tartomány alsó határán vannak. A tünetek és a növekedési paraméterek ismeretében (és az előzményi adatok, orvosi dokumentáció hiányában) további vizsgálatok indokoltak, melyeket az előzmények és a vizsgálat tapasztalatai alapján intézményi körülmények között javaslok elvégezni.”*

A kivizsgálásra 2020. augusztus 3-5. között a PTE Gyermekklinikán került sor. *A 2014-ben született gyermek füléből idegen testet kellett eltávolítani. Elmondása szerint régóta fájtalta a fülét, de a nevelőszülők nem vitték el orvoshoz. A 2012-ben és 2014-ben született gyermekek klinikai zárójelentésében az áll, hogy: „dystophiás testalkatot, mko. pretibiálisan felszívódóban lévő pár cm-es haematómákat, illetve szuvas fogakat észleltünk. Dystopia háttérben organikus ok nem igazolódott, súly és hosszfejlődés elmaradás háttérben a nem megfelelő mennyiségű és minőségű táplálkozás feltételezhető.”*

A testvérek kiszámíthatatlan magatartása miatt a Befogadó Otthonból nem mertek kimenni velük még a közelben lévő játszótérre sem, pedig a nagy melegben több programot is terveztek (strand, állatkert). A programok elmaradása miatt a többi gyerek dühös volt rájuk, ami növelte a konfliktusokat. A Befogadó Otthon munkatársainak elmondása szerint a négy gyermek külön-külön jól kezelhető, de együtt kezelhetetlenek, viselkedésük kontrollálatlan, alapvető hétköznapi normákat sem ismerik, veszélyérzetük sincs. Ilyen előzmények után – a saját és a Befogadó Otthonban nevelkedő többi gyermek biztonsága érdekében – a testvérek közül a legagresszívabb, legidősebb gyermeknek a gondozási helyét a helyettes gyermekvédelmi gyámja 2020. augusztus 7-én ismételt azonnali hatállyal megváltoztatta, a gyermeket gyermekotthonba szállította.

A 2016-ban született gyermek azonnali gondozási hely változtatására saját biztonsága érdekében 2020. augusztus 11-én került sor. A testvérek közötti agresszió ugyanis a legidősebb fiú távozása után sem csillapodott, aminek szenvedő alanya leginkább a legkisebb testvér volt. 2020. augusztus 11-én nevelőszülőhöz került és azóta is ott nevelkedik, jól érzi magát, vele egykorú gyermekkel van elhelyezve. Az óvodába sikeresen beilleszkedett, elfogadja az intézmény szabályait.

---

² Vö. fogszuvasodás

2020 szeptemberében elkészültek a gyermekek szakmai véleményei, amelyben *a Szakértői Bizottság a gyermekek gondozási hely változtatását javasolta nevelőszülői családban történő elhelyezéssel, de külön gondozási helyeken.*

A 2012-ben született gyermek 2020. szeptember 17-től tartózkodik új nevelőszülőjénél, vidám, kiegyensúlyozott gyermek. Jó étvágya van, több ételt nem ismer, de a nevelőszülő megismerteti az új ételekkel, gyümölcsökkel és zöldségekkel, testsúlya gyarapodott. A 2013-ban született lány 2020. szeptember 21-én került új nevelőszülőhöz. A jelenlegi gondozási helyén jól érzi magát, jó étvágya van, többször kér enni. Az iskolai és az otthoni magatartásával még vannak problémák. 2020. december 9-étől rendszeresen jár pszichológushoz, a testsúlya gyarapodott, éjszakai enurezise megszűnt. A 2014-ben született fiú 2020. augusztus 28-án került el lakásotthonba. Azóta sikerült számára a szükségletének megfelelő nevelőszülői férőhelyet találni, gondozási helyének megváltoztatása folyamatban van. A gyermek az új gondozási helyén vidám, nagyon jó étvágya van, gyakran kér enni, a testsúlya gyarapodott.

4. A Gyámhivatal és a Szakszolgálat vezetőjétől választ vártam arra is, hogy tudomásuk szerint mi volt az indoka annak, hogy a gyermekvédelmi gyám csak 2020. július 23-án tájékoztatta arról a Gyámhivatalt, hogy a gyermekeket 2020. július 16-án (csütörtökön) másik, biztonságos gondozási helyre vitte.

A Gyámhivatal vezetőjének tájékoztatása szerint gyermekvédelmi gyám a gyermekek biztonságos gondozási helyre viteléről szóló tájékoztatását a postai bélyegző szerint 2020. július 20-án, hétfőn adta postára. A tájékoztatást a Gyámhivatal 2020. július 22-én érkezett, azt az ügyintéző másnap kapta kézhez. A Szakszolgálat vezetője azt jelezte, hogy a gyermekvédelmi gyám 2020. július 17-én ajánlott levélben tájékoztatta a Gyámhivatalt, hogy a gyermekek gondozási helyét 2020. július 16-án azonnali hatállyal megváltoztatta gyermekbántalmazás gyanúja miatt, egyben kérte a gyámhatóságot a gondozási hely változtatási eljárás megindítására. A gyermekvédelmi gyám ugyanakkor telefonon még aznap tájékoztatta az eseményről a gyámügyi ügyintézőt. A Szakszolgálat tájékoztatása szerint ezt az állítást a gyámügyi ügyintéző megerősítette.

5. A megkeresésemben végül mindkét vezetőt a panaszbeadványban foglaltakkal kapcsolatos jogi és szakmai álláspontjának kifejtésére kértem.

A Gyámhivatal vezetőjének tájékoztatása szerint a gyámügyi ügyintéző a gyermekvédelmi gyám és a nevelőszülő munkakapcsolata során több esetben tapasztalt egyet nem értést. Mindkét fél megfogalmazott a másik munkájával kapcsolatos kritikát, ezeket azonban a fél éves és éves helyzetértékeléseikben nem rögzítették, nem erősítették meg. Külső jelzés a nevelőszülő, illetve a gyermekvédelmi gyám munkájával kapcsolatban nem érkezett. A kettejük munkakapcsolatában felmerült együttműködési nehézségek a Gyámhivatal vezetőjének álláspontja szerint nem szolgálták a gyermekek érdekeit.

A Szakszolgálat vezetője belső vizsgálatot rendelt el annak megállapítására, hogy az eset során miként valósultak meg a kötelező szakmai standardok, hogyan érvényesültek a jogszabályok, a belső szabályozók, a munkaköri leírásban foglaltak, tapasztalható volt-e bármilyen mulasztás vagy hiba a feladatellátás során. A belső vizsgálat 2020. augusztus 13-án lezárult és azt állapította meg, hogy az azonnali gondozási hely változtatás mind a négy gyermek vonatkozásában indokolt és jogszerű volt. Felmerült ugyanakkor a kérdés, hogy másfél évvel korábban a gyermekvédelmi gyám által kezdeményezett gondozási hely változtatási kérelmet a Szakértői Bizottság akkor miért nem tartotta indokoltnak.

Az intézményvezető kérdésére és a vizsgálat idején rendelkezésére álló információk birtokában a Szakértői Bizottság vezetője arra hivatkozott, hogy az általuk átanulmányozott iratanyagban, különös tekintettel a TESZ-3 adatlapokra, a gyermekvédelmi gyám semmilyen problémát nem jelzett a gyermekek nevelésével, fejlődésével kapcsolatban.

A belső vizsgálatkor az iratanyagban a négy testvér vonatkozásában 7-7 TESZ-3 adatlap volt található. Az első 2017. december 10-én készült, abban a gyermekek beilleszkedéséről a gyermekvédelmi gyám a 2012-ben született gyermek vonatkozásában a következőket írta: „[...] *gondozási helyén jól érzi magát, beilleszkedési folyamata még nem zárult le. A gyermek a nevelőszülőt elfogadta, a gondozási helyét az otthonának tartja. Vidám, kiegyensúlyozott gyermek. A gyermeknek az egyéni gondozási tervében nincs megállapítva mentálhigiénés segítség szükségessége.*” A Szakértői Bizottság 2017. február 2-án kelt szakmai véleménye azonban – többek között – javasolja a gyermek rendszeres pszichoterápiás megsegítését.

A TESZ-3 adatlapok áttanulmányozását követően *a belső vizsgálat megállapította, hogy azok sokszor önmagukkal is, de más dokumentummal is (GH-3)³ ellentmondásosak.* Például a fent hivatkozott TESZ-3 adatlap II. 1. pontjában azt írja a gyermekvédelmi gyám, hogy a gyermek vidám, kiegyensúlyozott kisgyerek, majd a II. 4. pontban, hogy magatartásával jelenleg is sok probléma van. A GH-3 adatlapon is szerepel, hogy gyakran van dühkitörése és egyéb magatartási zavara. A belső vizsgálat megállapította, hogy *a TESZ-3 adatlap így gyakorlatilag a célját nem tudta elérni,* ugyanis annak az a rendeltetése, hogy a gyermekvédelmi gyám félévente abban adjon számot a gyámhatóságnak a gyermek személyiségének, érzelmi életének fejlődéséről, a kötelező gyámi feladatok megvalósulásáról. A gyermekvédelmi gyám által jelen ügyben kitöltött adatlapok felszínesek, semmitmondóak, kötelességből, 1-2 szavas válaszokkal vannak kitöltve. Az először elkészített adatlaphoz képest semmi új nem tudható meg a gyermekek életéről, fejlődéséről.

A belső vizsgálat megállapítása szerint ezek alapján *szakmailag valóban megalapozatlannak tűnhetett,* amikor a gyermekvédelmi gyám 2019 márciusában kezdeményezte a gyermekek gondozási helyének megváltoztatását. Az előző TESZ-3 adatlapban (2018. 12. 10.) ugyanis azt írta például a 2012-ben született gyermek vonatkozásban, hogy *„a gyermek személyiségének elfogadása a gondozási helyen megtörtént, szeretettel, odaadással gondozzák, a fejlődéséhez szükséges ellátásokat megkapja*”. Tehát nyomokban sem fedezhetőek fel benne azok a valóságban meglévő indokok, amelyek miatt kezdeményezte a gondozási hely megváltoztatását.

A belső vizsgálat feltárta azt is, hogy a gyermekvédelmi gyám nem minden esetben a gyermekvédelmi gyámi munkakörhöz kötődő elismertségnek, megbecsültségnek, elvárásnak megfelelően látta el a feladatait. A Szakszolgálat vezetője ezért a 2020. szeptember 11-én felhívta a figyelmét, hogy a munkavégzése során a jövőben kiemelt figyelemmel tartsa be a közalkalmazotti jogviszonyra vonatkozó jogszabályokat és egyéb szakmai szabályokat, a munkaköri leírásában foglaltakat, valamint a munkáltató utasításainak megfelelően, a közérdek figyelembevételével, munkatársaival fokozott együttműködésben járjon el.

A Szakszolgálat vezetőjének megítélése szerint – tiszteletben tartva annak függetlenségét – a Szakértői Bizottság tévedett akkor, amikor *a vizsgálat során személyesen meghallgatott gyermekvédelmi gyám által elmondottakat nem vette kellő nyomatékkal figyelembe.* A szakmai véleményben csak annyi szerepel, hogy a gyermekvédelmi gyám a közte és a nevelőszülő közt fennálló együttműködési nehézség miatt kéri a gondozási hely változtatását, a gyám gyanúja szerint a nevelőszülő lelki terrorban tartja a gyerekeket. A gyermekvédelmi gyám a szakértői bizottsági meghallgatása során egyértelműen úgy érezte, hogy az általa részletesen elmondott indokoknak nem tulajdonít nagy jelentőséget a bizottság, hanem csak az ő és a nevelőszülő között meglévő konfliktusra koncentrált.

A Szakértői Bizottság vezetője azért, hogy a jövőben ez ne ismétlődhessen meg, készített egy kérdőívet, amit minden gondozási hely változtatása előtt a gyermekvédelmi gyámnak ki kell tölteni, emellett pedig a személyes meghallgatása sem mellőzhető.

A Szakszolgálat vezetője aggályosnak tartotta azt, hogy *a gyermekvédelmi gyám*

---

³ „GH-3” – Helyzetértékelés adatlapot és a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelet 2020. 10. 01-ig hatályos rendelkezése szerint a gondozó intézmény tölti ki, nevelőszülői ellátás esetén a nevelőszülői tanácsadó a nevelőszülővel együtt.

több hónapos, akár több éves szakmai munkáját a Szakértői Bizottság egy alkalommal történő vizsgálatával, egy maximum egy órás személyes találkozás alapján annullálja. A gyermekvédelmi gyám sokkal szélesebb aspektusban látja ugyanis a gyermeket, ismeri a mikro és a makro környezetét, több helyszínen, több alkalommal találkozik a gyámoltjával, csak akkor kezdeményezi a gondozási hely változtatását, ha annak nyomós oka van.

A Szakszolgálat vezetőjének tájékoztatása szerint többször előfordult – különösen az egyházi fenntartású nevelőszülői hálózatok esetében, hogy ha gyermekbántalmazás gyanúja miatt az ágazati módszertan szerinti belső vizsgálatot nem a Szakszolgálat folytatta le, akkor semmiféle visszajelzést nem kapnak arról, hogy folytattak-e le belső vizsgálatot, az milyen eredménnyel zárult. Ennek hiányában a gyermekvédelmi gyám nem tud eleget tenni a módszertanban megfogalmazott azon kötelezettségének, hogy a vizsgálat eredményéről gyámoltját tájékoztassa.

Jelen esetben a nevelőszülői hálózatot működtető Pütkösdí Gyermekvédelmi Szolgálatot a saját belső vizsgálatuk eredményének megszerzése érdekében a gyermekvédelmi gyám e-mailben megkereste, választ azonban nem kapott. 2020. augusztus 27-én a Szakszolgálat szakszolgálatásért felelős intézményvezető-helyettese ezután a Pütkösdí Gyermekvédelmi Szolgálat a főigazgatójához fordult, hogy adjanak tájékoztatást a belső vizsgálat eredményéről, választ azonban ő sem kapott. A megyei gyermekjogi képviselő szóban arról tájékoztatta a Szakszolgálat vezetőjét, hogy indult belső vizsgálat az ügyben, annak eredményét megkapta, és abban az szerepel, hogy az érintett nevelőszülő jogviszonyát alkalmatlanság miatt megszüntették.

A Szakszolgálat vezetőjének tájékoztatása szerint a gyermekvédelmi gyám büntető feljelentést tett kiskorú veszélyeztetése büntetének alapos gyanúja, másrészt közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetének alapos gyanúja miatt. Utóbbit az indokolta, hogy a gyermekek elvitele során a nevelőszülő férje erőszakosan, támadólag lépett fel a gyermekvédelmi gyám és a helyettes gyermekvédelmi gyám ellen, illetve becsületsértő kifejezésekkel illette őket.

A Kaposvári Rendőrkapitányság a kiskorú veszélyeztetése büntetének gyanúja miatt elrendelt nyomozás során igazságügyi pszichológus szakértőt rendelt ki. A szakvélemény – egyebek mellett – a következőket tartalmazza: *„A kiskorúak, bár nem egyöntetűen számoltak be az őket ért fizikai bántalmazásról, elmondásukból az kerekedett ki, hogy csak néha és kis erővel kaptak ki a nevelőszülőktől. Ezeket a bántalmazásokat (ha előfordultak) érthető módon kellemetlenül élték meg, ugyanakkor, belátták annak indokoltságát (tisztában voltak azzal, hogy nagyon rosszul viselkednek). Következésképpen a nevelőszülőktől való kisebb érzelmi eltávolodás jelentkezett, ám valamennyien elmondták, hogy nevezett felnőttek megfelelően gondoskodtak róluk, szeretettel megnyilvánulásuk volt feléjük. [...] A gyermekek vizsgálata során a nevelőszülők részéről olyan magatartás, vagy súlyos kötelességszegés, mely veszélyeztette volna a kiskorúak megfelelő személyiségfejlődését legfeljebb csak minimális mértékben volt fellelhető.”*

Mindezekre figyelemmel mindkét büntetőeljárást megszüntették. A döntés a Szakszolgálat vezetője szerint több kérdést is felvet, ugyanis a gyermekvédelmi gyámok feljelentése nyomán indult büntetőeljárások esetében jellemző, hogy azokat a kiskorú veszélyeztetése büntetének megvalósulásához szükséges súlyos kötelességszegésre való magatartás hiányára való hivatkozással szüntetik meg. Az eljáró hatóságok szinte automatikusan nem tekintik súlyos kötelességszegésnek a lelki bántalmazást vagy a megalázó bánásmódot, de még az elcsattanó 1-2 pofont sem, pedig a gyermeknél akár tartós pszichés problémák alakulhatnak ki ezek miatt a bántalmazások miatt. Tehát továbbra is gondot okoz a gyermekvédelmi „zéró tolerancia” és a büntetőjogi felelősségre vonás között meglévő nagyon nagy távolság. A Szakszolgálat vezetőjének álláspontja szerint ennek indoka abban keresendő, hogy 2015-től ugyan benne van a Gyvt.-ben a gyermekek mindenféle bántalmazásának a tilalma, azonban a jogalkotó nem rendelt hozzá szankciót. Tehát elvben tilos a gyermeket megütni, de nincsen rögzítve annak büntetési tétele. A büntetőjog nem ismeri a gyermekbántalmazás fogalmát, a büntető törvénykönyvben nincs ilyen tényállás. *A gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben, nevelőszülői hálózatokban és javítóintézetekben ellátott gyermekek és fiatal*

felnőttek bántalmazási eseteinek kivizsgálására vonatkozó intézményi, ágazati módszertan éppen ezt az anomáliát próbálta kezelni, de – minden pozitívuma ellenére – nem volt képes ezt a távolságot csökkenteni.

A Szakszolgálat vezetője ugyancsak kifejtette, hogy a nevelésben nemcsak a fizikai szükséglet kielégítése fontos, a legfontosabb ugyanis a szeretet és az elfogadás. Aki gyermekkorában jól érezhette magát a bőrében, érzelmi biztonságban nevelkedett, szülei, nevelői az önbizalmát megerősítették, abból egészséges lelkű felnőtt lesz, olyan, aki hasonló szellemben neveli majd gyermekét. Csak így van arra esély, hogy megtörjön az a minta, amit a bántalmazott, elhanyagolt gyermekek otthonról hoztak. Lehetőség egy olyan életre, aminek nem része az erőszak, amiben meghallgatják a véleményüket az őket érintő kérdésekben, és ahol minden gyermeknek esélye van arra, hogy egészséges felnőtté váljon.

6. Áttanulmányoztam a rendelkezésekre bocsájtott TESZ-3 adatlapokat is. Eszerint a gyermekvédelmi gyám által **2017. december 12-én kitöltött TESZ-3 adatlapon** a 2016-ban született gyermek nevelőszülője a panaszos. A gyermek testi fejlettsége korának megfelelő, általános egészségi állapota jó, az elmúlt félévben nem volt beteg. A gyermek a nevelőcsaládba beilleszkedett. A gyermekvédelmi gyám problémát nem jelzett, a gondozási hely megváltoztatását nem javasolta. A három idősebb gyermekről az **ugyancsak 2017. december 12-én kelt Helyzetértékelésben** a gyermekvédelmi gyám nevelőszülőként a korábbi ideiglenes gondozási feladatokat ellátó nevelőszülő tüntette fel. Mindhárom gyermek vonatkozásában rögzítette, hogy *testi fejlettsége korának nem megfelelő, általános egészségi állapot jó, az elmúlt félévben nem volt beteg.* Gondozási hely megváltoztatására a gyermekvédelmi gyám nem tett javaslatot.

A 2018. május 11-én kelt a 2014-ben született fiúról és a 2013-ban született lányról készült **Helyzetértékelésben** nevelőszülőként még mindig a korábbi ideiglenes gondozási feladatokat ellátó nevelőszülő van feltüntetve. Mindkét gyermek testi fejlettsége korának nem megfelelő, általános egészségi állapotuk jó. A fiú az elmúlt félévben nem volt beteg, a lány egyszer volt beteg. Gondozási hely megváltoztatására a gyermekvédelmi gyám nem tett javaslatot.

A 2012-ben született fiú **2018. május 25-én kelt Helyzetértékelésében** nevelőszülőként továbbra is az ideiglenes gondozási feladatokat ellátó nevelőszülő van feltüntetve. A fiú testi fejlettsége korának nem megfelelő, általános egészségi állapota jó, az elmúlt félévben egyszer volt beteg. A gyermekvédelmi gyám a gondozási hely megváltoztatását nem javasolta.

A legfiatalabb gyermek **2018. július 13-án kelt Helyzetértékelése** szerint nevelőszülője a panaszos. Testi fejlettsége korának megfelelő, általános egészségi állapota jó, az elmúlt félévben nem volt beteg. Gondozási hely megváltoztatására a gyermekvédelmi gyám nem tett javaslatot.

A három idősebb gyermekről **2018. december 10-én kelt Helyzetértékelés** tanúsága szerint nevelőszülőjük a panaszos. Testi fejlettségük koruknak nem megfelelő, általános egészségi állapotuk jó, az elmúlt félévben a lány egyszer volt beteg, a fiúk nem voltak betegek. A gyermekvédelmi gyám a gondozási hely megváltoztatását nem javasolta.

A legfiatalabb gyermekről **2019. január 5-én készült Helyzetértékelés** rögzíti, hogy a gyermek testi fejlettsége a korának megfelelő, általános egészségi állapota jó, az elmúlt félévben egy alkalommal volt beteg. A gyermek gondozási helyének megváltoztatására a gyermekvédelmi gyám nem tett javaslatot.

A rendelkezésekre bocsájtott iratok szerint **2019. május 13-án** a 2013-ban született lányról és a 2014-ben született fiúról **2-2 TESZ-3 adatlap készült.** E szerint mindkét gyermek testi fejlettsége korának nem megfelelő, általános egészségi állapotuk jó, az elmúlt félévben egyszer voltak betegek. A Helyzetértékelés rögzíti, hogy a fiú az óvodába nehezen tud

beilleszkedni, sok vele a probléma. A nevelőszülő szabadidős programokat nem szervez. A kapcsolattartásra feljogosított személyek együttműködését a gyám jónak tartotta, gondozási hely változtatást nem javasolt. A másik két gyermekről a megküldött iratok között nem lelhető fel 2019 májusában kelt Helyzetértékelés.

A három idősebb gyermekről **2019. november 13-án kelt Helyzetértékelés** szerint a 2013-ban született lány és a 2014-ben született fiú testi fejlettsége korának nem megfelelő, általános egészségi állapota jó, az elmúlt félévben egyszer volt beteg.

A 2016-ban született fiú „*testi fejlettsége korának megfelelő, általános egészségi állapota jó, az elmúlt félévben nem volt beteg.*”

A legidősebb gyermekről ekkor készült TESZ-3 adatlap nem lelhető fel a megküldött iratanyagban, azonban gondozási hely változtatást a gyermekvédelmi gyám továbbra sem javasolt.

A gyermekekről a gondozási hely megváltoztatása előtt **2020. május 13-án kelt az utolsó Helyzetértékelés**. Eszerint a három idősebb gyermek testi fejlettsége korának nem megfelelő, általános egészségi állapotuk jó, az elmúlt félévben egyszer voltak betegek. A legfiatalabb gyermek kötődése a nevelőszüleihez kialakult, odaadással gondozzák, magatartásával nincs probléma. Testi fejlettsége korának megfelelő, egészségi állapota jó, az elmúlt félévben kétszer volt beteg. A nevelőszülő rendszeresen szervez szabadidős programokat, nyáron külföldön voltak nyaralni. A gyermekvédelmi gyám szerint nagyszülői kapcsolattartás jó hatással van a gyermekekre, gondozási hely változtatást a gyám nem javasolt.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint a hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 16. § (1) bekezdése szerint a gyermekek védelmét biztosító hatósági feladat- és hatásköröket a helyi önkormányzat képviselő-testülete, illetve a gyámhatóság gyakorolja.

A Gysr. 1. § (1) bekezdése szerint a gyámhatóság feladat- és hatáskörét a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosi és megyei kormányhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatala, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal gyakorolja.

A Gyvt. 95. §-a szerint az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv az e törvényben foglaltak szerint biztosítja az otthont nyújtó ellátást, az utógondozói ellátást és a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást. Mindezek alapján az ügyben érintett szervekre kiterjed a vizsgálati hatásköröm.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosá egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az

Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításai kapcsán hivatkoznom kell arra, hogy az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

A testület elvi élel mondta ki: „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű, terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, illetve az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, illetve 67. § (1) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi ártértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. A tisztességes eljárás jogának érvényesülése kapcsán érdemes kiemelni, hogy külön alkotmányi rendelkezés nevesíti a *tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot*.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Ahogyan az Alkotmánybíróság arra felhívta a figyelmet a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddigi alkotmánybírósági gyakorlat relevánsnak tekinthető a vizsgálat során.

Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

2. *A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti.* A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkiel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

Ezt az alaptételt rögzíti az Egyezmény preambuluma is: a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésre, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az Egyezmény 3. cikke alapvetően minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot *a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez.*

III. Az ügy érdemében

Eljárásom során az ügyben eljáró Gyámhivatal, a Szakszolgálat, valamint a Szakszolgálat alkalmazásában álló gyermekvédelmi gyám eljárásának *alapjogi aspektusait* vizsgáltam. Kiemelt figyelmet szenteltem annak, hogy az érintett *gyermekek legjobb érdekét figyelembe vevő eljárás elve* miként érvényesült. Az egyedi ügy vizsgálatán túlmenően figyelemmel voltam a Szakszolgálat vezetőjének általános, a rendszer működését érintő észrevételeire is.

1. A TESZ-3 Helyzetértékelés adatlapok megfelelő kitöltése tekintetében

A „TESZ-3 – Helyzetértékelés” adatlapot a Kr. 2020. október 1-ig hatályos rendelkezése szerint *a területi gyermekvédelmi szakszolgálat gyermekvédelmi gyámja* tölti ki. A kitöltés ideje a gyermek nevelésbe vételének felülvizsgálata előtt, a gyámhivatal felkérésére, a gyámhivatali felkérést követő 15 napon belül. Az adatlap funkciója a gyermekvédelmi gyám által a nevelésbe vett gyermek felülvizsgálata érdekében végzett helyzetértékelés rögzítése. A gyám az adatlapot a család- és gyermekjóléti központnak, a gyámhivatalnak és a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnak továbbítja.

A Gyvt. 84. § (3) bekezdése szerint a gyermekvédelmi gyám a feladatait a területi gyermekvédelmi szakszolgálattal létesített közalkalmazotti jogviszony keretében, önálló munkakörben látja el. A közalkalmazotti jogviszonyban foglalkoztatott gyermekvédelmi gyám súlyos kötelezettségzegés esetén a munkáltatónak joga van ahhoz is, hogy felmentéssel vagy azonnali hatályú felmentéssel szüntesse meg a közalkalmazotti jogviszonyt. A munkáltató utasítási, irányítási jogából, kötelezettségéből fakadóan a közalkalmazottnak írásbeli és szóbeli figyelmeztetés bármikor adhat, hogy felhívja a figyelmet olyan, általa helytelennek tartott magatartásra, amely kötelezettségzegésnek minősül. A Gyvt. 85. §

(1) bekezdése szerint a gyermekvédelmi gyámra az e törvényben meghatározott kivételekkel a Ptk. gyámságra vonatkozó rendelkezései az irányadóak. A Gyvt. 85. § (4)-(5) bekezdése szerint a gyermekvédelmi gyám tevékenységét a gyámhatóság irányítja és felügyeli, a gyermekvédelmi gyám feladatainak ellátásához szükséges feltételeket a területi gyermekvédelmi szakszolgálat biztosítja. A gyermekvédelmi gyám és az egyes gyámi feladatok ellátására gyámként kirendelt nevelőszülő a működéséről, valamint a gyámsága alatt álló gyermek ügyeiről félévente írásban tájékoztatást ad a gyámhatóságnak. A tájékoztatás elkészítéséhez a gyermeket gondozó nevelőszülő, gyermekotthon, fogyatékosok, pszichiátriai betegek otthona vagy támogatott lakhatást nyújtó szervezet segítséget nyújt. A Ptk. 4:242. §-a alapján a gyámhatóság a gyámot elmozdítja, ha a gyám jogaival visszaél, kötelességét elhanyagolja vagy olyan cselekményt követ el, amellyel a gyámsága alatt álló gyermek érdekeit súlyosan sérti, veszélyezteti, vagy ami miatt a feladat ellátására méltatlanná válik.

Az áttekintett TESZ-3 adatlapok, valamint a Szakszolgálat belső vizsgálata alapján a gyermekvédelmi gyám az adatlapok rendszeres kitöltésével és továbbításával jogszabályi kötelezettségének *formálisan* eleget tett. A sematikus, felszínesen, néhány szóval kitöltött, olykor még a gyermekek gondozását, nevelését ellátó nevelőszülő nevét is tévesen tartalmazó adatlapok azonban tartalmukat tekintve alkalmatlanok voltak a gyámolt gyermekek fejlődésének, illetve tényleges helyzetének, körülményeinek nyomon követésére.

A feltárt tényállás szerint a gyermekvédelmi gyám a három idősebb gyermek esetében minden Helyzetértékelésben rögzítette, hogy a testi fejlettségük koruknak nem megfelelő. Az általános egészségi állapotukat azonban ennek ellenére jónak tartotta és leírta azt is, hogy, az előző helyzetértékelés óta nem, vagy csak egy-két alkalommal voltak betegek. A TESZ-3 adatlapokon a gyermekvédelmi gyám azokat a problémákat soha nem is említette, amelyekről a Gyámhivatal és a Szakszolgálat vezetője tájékoztatott, azokat csak a gyermekvédelmi gyámi csoport vezetőjével osztotta meg. A gyermekvédelmi gyám a gyermekek gondozási helyének megváltoztatására az adatlapokon egyszer sem tett javaslatot.

A Kr. előírása szerint a gyermekvédelmi gyám a TESZ-3 adatlapot a Gyámhivatalnak és a Szakszolgálatnak is továbbítja. Álláspontom szerint az adatlap továbbítását követően a Gyámhivatalnak és a Szakszolgálatnak azzal kapcsolatban nemcsak adminisztratív (iktatási) kötelezettsége van. Az ismétlődő, semmitmondó, ellentmondó, pontatlan, a valós helyzetet nyilvánvalóan nem tükröző adatlapok kiállításával álláspontom szerint a gyermekvédelmi gyám a gyámsága alatt álló gyermekek érdekeit veszélyeztette.

Mindezek alapján megállapítom, hogy a gyermekvédelmi gyám jogszabály által előírt kötelezettségét elhanyagoló, ezzel a gyámolt gyermekei jogait és érdekeit veszélyeztető magatartását a Gyámhivatal nem észlelte, illetve annak megszüntetése érdekében a szükséges intézkedéseket nem tette meg. Megállapítom azt is, hogy a Szakszolgálat a gyermekvédelmi gyám ismételt mulasztásait csak a gyermekek biztonságos gondozási helyre vitelét követően lefolytatott belső vizsgálata során észlelte, munkáltatói intézkedést csak ezt követően tett. Mindezek az ellenőrzésbeli hiányosságok, mulasztások pedig hatásukban alkalmasak voltak arra, hogy a jogállamiság elvével, valamint az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozzanak, illetve nem összeegyeztethetők a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás elvével sem.

2. A gyermekek gondozási helyének megváltoztatásával összefüggésben

A feltárt tényállás szerint a gyermekvédelmi gyám elsőként 2019. március 29-én kezdeményezte a gyermekek gondozási helyének megváltoztatását. A Gyámhivatal a gyám kérelmének beérkezését követő ötödik napon, a Gyvt. 79. § (1) bekezdésében és a Gyer. 103. §-ban foglaltakra tekintettel eljárást indított és megkereste a Szakszolgálatot. A Gyámhivatal a Gyer. 103. § (1)-(7) bekezdése szerint a gyermek gondozási helyének meghatározásánál

figyelembe vette a gyermekvédelmi gyám, a gyermek gondozási helye, a vér szerinti családot gondozó család- és gyermekjóléti központ javaslatát, és az ügyben tárgyalást tartott.

A rendelkezésemre bocsátott iratok szerint a Szakértői Bizottság orvosa a gyermekeket megvizsgálta, mind a négy gyermeket jó általános állapotúnak, egészségesnek találta. A pszichológiai vizsgálat a 2012-ben született gyermeknél kismértékű szomatikus alulfejlettséget rögzített, a szakvélemény azonban a gyermekek gondozási helyének megváltoztatását nem javasolta. A Szakértői Bizottság szakvéleményében felhívta arra a figyelmet, hogy ha a gyermekekért felelős személyek közötti súlyos konfliktushelyzet nem oldódik meg, akkor az intézményi szinten elkövetett bántalmazásnak is minősülhet, egyben javasolta a nevelőszülő támogatását, a pedagógiai eszköztárának bővítését is.

A Gyámhivatal a gyermekek gondozási helyének megváltoztatása ügyében 2019. május 28-án tárgyalást tartott. A tárgyaláson részt vett a gyermekvédelmi gyám, a nevelőszülő, a nevelőszülői tanácsadó, a gyermekjogi képviselő és a gyermekjóléti szolgálat esetmenedzsere. A gyermekvédelmi gyám a tárgyaláson elmondta, hogy voltak konfliktusai a nevelőszülővel, amiket szeretne megoldani. Elmondta, azt is, hogy több félreérthető szituáció volt, ami miatt kezdeményezte a gyermekek gondozási helyének megváltoztatását, de úgy gondolja, hogy a nevelőszülő megfelelően ellátja a gyermekeket. A gyámhivatal ezt követően hozott döntést a gyermekvédelmi gyám kérelmének elutasításáról.

Mindezek alapján összességében megállapítható, hogy a Gyámhivatal a jogszabályi előírásoknak megfelelően, a gyermekek orvosi és pszichológiai vizsgálatát követően, a gyermekvédelmi gyám és a nevelőszülő meghallgatása után hozta meg döntését. E tekintetben tehát alapvető joggal összefüggő visszásságot nem tártam fel.

Megjegyzem, hogy mivel a Gyer. 7/A. §-a alapján a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó eljárásokban – ha a gyámhatóság a feladatkörébe tartozó döntést hoz – a gyermek gyermekvédelmi gyámja ügyfélnek minősül. Így tehát a gyermekvédelmi gyámnak a kérelme elutasítását követően lehetősége lett volna a jogorvoslattal élni.

3. A gyermekek azonnali gondozási helyének megváltoztatása és az arról való értesítés tárgyában

Az eljárás megítélése tekintetében kiindulópontot a Gyvt. 80/B. § (3) bekezdése jelenti. Eszerint a gyámhatóság a gyermek gondozási helyének azonnali hatállyal történő megváltoztatásáról azonnal végrehajtható határozatban dönt, ha a gyermek érdekét a gondozási helye súlyosan veszélyezteti, illetve ha *a gyermekvédelmi gyám a gyermeket súlyos veszélyeztetettsége miatt másik, biztonságos gondozási helyre viszi, erről a gyámhatóságot egyidejűleg értesíti, és kéri a kijelölt gondozási hely megváltoztatását.*

A feltárt tényállás szerint a gyermekvédelmi gyám értesítési kötelezettségének eleget tett. Még a gyermekek Befogadó Otthonba vitelének napján, 2020. július 16-án tájékoztatta telefonon a Gyámhivatalt, a gondozási hely megváltoztatására vonatkozó kérelmét pedig 2020. július 20-án postára adta.

Mindezek alapján megállapítom, hogy a gyermekvédelmi gyám a törvényben foglalt értesítési kötelezettségének igazolhatóan eleget tett, ezzel összefüggésben alapvető joggal összefüggő visszásságot nem állapítok meg.

A Gyvt. 80/B. § (6) és (7) bekezdése szerint a gyermek tartózkodási helyét, illetve annak megváltoztatását a gyermekvédelmi gyám bejelenti a gyámhatóságnak, és kéri annak jóváhagyását. A gyámhatóság a Gyvt. 80/B. § (3) és (6) bekezdésben meghatározott kérelemről huszonöt napon belül dönt. Ha a gyámhatóság huszonöt napon belül nem dönt, a bejelentett tartózkodási helyet jóváhagyottnak kell tekinteni. A gyámhatóság a gyermekvédelmi gyám kérelmét akkor utasítja el, ha a tartózkodási hely kijelölése vagy a gondozási hely megváltoztatása nem áll a gyermek érdekében.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a Gyámhivatal a gyermekek biztonságos helyre való vitelét követően a gondozási helyüket a beszerzett szakvélemények alapján változtatta meg, ezzel összefüggésben sem tártam fel alapjoggal összefüggő visszásságot.

A Szakszolgálat vezetőjének tájékoztatása szerint a gyermekvédelmi gyám 2020 július 16-án nem csupán az ambuláns lapon szereplő gyermekbántalmazás gyanúja miatt, hanem a 2019 májusában elutasított gondozási hely változtatási kérelem óta *eltelt 14 hónap* – jelentésem tényállásában részletesen rögzített – *tapasztalatai alapján döntött a gyermekek biztonságos helyre való viteléről és a gondozási helyük megváltoztatása tárgyában ismételten benyújtott kérelemről.*

A Gyámhivatal vezetőjének tájékoztatása szerint a gyámügyi ügyintéző is többször tapasztalta a gyermekvédelmi gyám és a nevelőszülő munkakapcsolata során az egyetértés hiányát és a közöttük elrendelt mediációs eljárás sem vezetett eredményre.

A feltárt tényállás szerint a gyermekvédelmi gyám a tapasztalatairól rendszeresen tájékoztatta a gyermekvédelmi gyámi csoportvezetőt is és hangot adott annak a véleményének, hogy a gyermekek nincsenek jó helyen a panaszosnál. Arról nem kaptam információt, hogy a gyámi csoport vezetője javasolta-e a gyermekvédelmi gyámnak a gondozási hely megváltoztatására való ismételt javaslattételt. A TESZ-3 adatlapokon ezeket a problémákat a gyermekvédelmi gyám egyetlen alkalommal sem jelezte és gondozási hely változtatást nem javasolt.

Álláspontom szerint, ha a gyermekvédelmi gyám a rendszeres látogatásai során a gyermek érzelmi és fizikai elhanyagolását tapasztalja, akkor ezeket köteles lett volna a TESZ-3 adatlapon rögzíteni. Nem azonnali intézkedést igénylő esetben legkésőbb a következő Helyzetértékelésben a gondozási hely változására javaslatot tenni. Amennyiben megítélése szerint a gyermekek gondozási helyükön azonnali intézkedést igénylő súlyos veszélyeztetett helyzetben vannak, akkor azonnal kötelessége biztonságos gondozási helyre vinni őket, gondozási helyük megváltoztatását kérni.

A feltárt tényállás szerint nem merült fel olyan körülmény, amely megkérdőjelezte volna *a gyermekek gondozási helye megváltoztatásának indokoltságát*. Rá kell mutatnom arra, hogy az előzmények ismeretében az arra való javaslattétel már jóval előbb, a gyermekek nevelésbe vételének felülvizsgálata tárgyában indult eljárások során, vagy akár soron kívül is indokolt lett volna. A gyermekvédelmi gyám azonban erre irányuló javaslatot nem tett, a gyermekeket azonnali intézkedéssel vitte a Befogadó Otthonba.

Mindezek alapján megállapítom, hogy az azonnali intézkedésként a gyermekek biztonságos gondozási helyre vitele szükséges és indokolt volt, azonban jelentősen késedelmes is, ami alkalmas volt arra, hogy a jogállamiság elvével és az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozzon, illetve nem egyeztethető össze a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás elvével sem.

4. A Szakszolgálat vezetőjének a rendszer működését érintő észrevételei kapcsán

4.1. A rendelkezésemre álló iratok és információk alapján a gyermekvédelmi gyám és a nevelőszülő munkakapcsolata során – a közöttük elrendelt mediációs eljárás ellenére – nem volt valódi együttműködés. A Szakszolgálat tájékoztatása szerint elsősorban a nem a Szakszolgálat által működtetett nevelőszülői hálózatokkal az együttműködés nem mindig zökkenőmentes.

A Gyvt. 66/A. § (1) bekezdése szerint a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony egyrészt a működtető, másrészt a nevelőszülő között az ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett gyermek otthont nyújtó ellátásának biztosítása céljából, írásbeli keretmegállapodás alapján, létrejövő foglalkoztatási jogviszony. A Gyvt. 66/C. § (1) bekezdése a nevelőszülő együttműködési kötelezettségéről rendelkezik. E szerint a nevelőszülő együttműködik a működtetőjével, a gyermekvédelmi gyámmal, a gyermek kapcsolattartásra jogosult szülőjével és más hozzátartozójával, az ellátási tevékenységét ellenőrző és a gyermek ügyében eljáró gyámhatósággal, a területi gyermekvédelmi szakszolgálattal, és a gyermek számára ellátást, szolgáltatást nyújtó intézményekkel.

A Gyvt. a nevelésbe vett gyermek jogaként nevesíti, hogy életkorához, egészségi állapotához, fejlettségéhez, valamint egyéb szükségleteihez igazodóan állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátásban, gondozásban megfelelő nevelésben, oktatásban és érdekei érvényesítésére megfelelő törvényes képviselőben részesüljön. A gyermekekért elsődlegesen felelős személyek – a vizsgált esetben a nevelőszülő és a gyermekvédelmi gyám – együttműködése így a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek jogainak érvényesülése érdekében elengedhetetlen. Ha az együttműködés, az annak javítása érdekében tett intézkedések ellenére hiányzik, akkor álláspontom szerint a helyzet nem tartható fenn: döntést kell ekkor hozni arról, hogy a gondozási hely megváltoztatása, vagy másik gyermekvédelmi gyám kirendelése szolgálja-e az érintett gyermekek legjobb érdekét.

Álláspontom szerint a gondozott gyermekek érdekében ugyanígy szükségszerű az együttműködés a gyermekvédelmi szakszolgálatok, mint a gyermekvédelmi gyámok munkáltatója, és a – különös tekintettel a nem az adott szakszolgálat által működtetett – nevelőszülői hálózatok, mint a nevelőszülők munkáltatója között.

Mindezek alapján megállapítottam, hogy a gyermekvédelmi szakellátás tárgyalt rendszerében (ti. a nevelőszülői rendszer) az együttműködés hiánya, annak következményei a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszasságot okoz, a jogsérelem közvetlen veszélyét hordozza magában, továbbá nem egyeztethető össze a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás elvével sem.

4.2. A Szakszolgálat vezetője jelezte azt is, hogy a gyermekvédelmi gyámok feljelentése nyomán indult büntetőeljárásokat jelentős számban megszüntetik a kiskorú veszélyeztetése büntetékének megvalósulásához szükséges súlyos kötelességszegésre való magatartás hiányára való hivatkozással. Az eljáró hatóságok nem tekintik ugyanis súlyos kötelezettségszegésnek a lelki bántalmazást vagy a megalázó bánásmódot, de még a pofont sem.

Az Egyezmény 19. cikke szerint a részes államoknak, így hazánknak minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést meg kell hoznia, hogy *megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód bármilyen formájától*, amíg szüleinek (törvényes képviselőinek), vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága 8. számú átfogó kommentárja (a továbbiakban: Kommentár) a testi fenyegetés fogalmát a következőképpen határozza meg: *„minden büntetés, amelyben fizikai erőt használnak azzal a szándékkal, hogy valamilyen mértékű fájdalmat vagy kényelmetlenséget okozzanak, akármilyen enyhe legyen is. Ezen kívül vannak olyan nem testi büntetési formák, amelyek kegyetlenek vagy lealacsonyítóak és ezért összeegyeztethetetlenek az Egyezménnyel. Ide tartozik például az olyan büntetés, amely lekicsinyli, megalázza, becsmérli, bűnbakká teszi, fenyegeti, megfélemlíti vagy nevetségessé teszi a gyereket.”* A Kommentár továbbá azt is hangsúlyozza, hogy *„a gyerekek különböző természete, kezdeti függőségük és fejlettségi szintjük, egyedülálló emberi potenciáljuk és védtelenségük egyaránt több és nem kevesebb jogi és más jellegű védelmet követel számukra az erőszak minden formájával szemben.”*

A Gyvt. 5. § n) pontja határozza meg a *veszélyeztetettség fogalmát*. E szerint olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek *testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza*. A Gyvt. 6. § (5) bekezdése a gyermeknek jogaként deklarálja emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással, fizikai, szexuális vagy *lelki erőszakkal*, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez való jogát. A Gyvt. 2005. január 1-jétől hatályos rendelkezése szerint *a gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek, bánásmódnak.*

A Gyvt. 66/D. § (7)-(8) bekezdése szerint pedig a működtető azonnali hatállyal felmondja a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyt, ha a nevelőszülő a gyermek nevelése, ellátása során meg nem engedett nevelési módszereket alkalmaz, a gyermeket bántalmazza, élelmezését megvonja, a gyermek gondozását, nevelését önhibájából súlyosan elhanyagolja, a vér szerinti családjával való kapcsolattartását nem biztosítja.

A bántalmazás valamennyi formájának tilalmára vonatkozó szabály megszegése esetén Gyvt. tehát a nevelőszülővel kapcsolatban fogalmaz meg jogkövetkezményt, szankciót, ilyen esetben a nevelőszülői jogviszony azonnali hatályú felmondására kerül sor. Rá kell mutatnom arra, hogy a nevelőszülő ebben a helyzetben nem szülő, azaz nem rendelkezik a szülő neveléshez való jogával, hanem – a gyermekvédelmi gyámhoz hasonlóan – *az állam képviselőjében jár el*, átmeneti jellegű, végső sorsrendezésig (hazagondozás, örökbefogadás) szóló családpótló szolgáltatást nyújt, e tekintetben *a jogi felelőssége még fokozottabb*.

A kiskorú veszélyeztetésének tényállását a Btk. 208. § (1) bekezdése rögzíti. Eszerint a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy [...] aki *e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi*, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntett miatt 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A Btk. Nagykomentárja szerint nem súlyos kötelességszegés *az elfogadható fenytést indokolatlanul meghaladó, néhány esetre korlátozódó bántalmazás*, testi fenytés, míg a gyermek rendszeres bántalmazása tényállásszerű.

Az AJB-690/2019. számú jelentésében a köznevelési intézményekben elkövetett bántalmazások vizsgálata kapcsán hivatali elődöm kiemelte, hogy *a pedagógusoktól testi-lelki bántalmazást elszenvedő gyermek ügyeiben nincsen jogkövetkezmény, azokat „nevelési hibaként” könyvelik el*. A lelki bántalmazások, megalázó bánásmód következtében a gyermeknél kialakult tartós pszichés, lelki egészségi problémákat az eljáró hatóságok ugyanis *nem tekintik súlyos kötelezettségszegésnek*.⁴

A jogalkalmazók számára iránymutatást jelentő *Btk. Nagykomentár* tehát *a büntetőjogi felelősség megállapítása vonatkozásában a gyermek testi fenytése tekintetében ellentmond a Gyvt.-ben deklarált, a gyermek bántalmazásával szembeni zéró tolerancia elvének*. Mindez még a neveléshez való joggal bíró szülők esetében is ellentmondásos, az állam képviselőjében eljáró, szolgáltatást nyújtó személyek, így a pedagógusok vagy a nevelőszülők esetében pedig különösen súlyos következménnyel bír. A Szakszolgálat vezetőjének álláspontja kapcsán külön vizsgálatot nem folytattam a tekintetben, hogy az mennyire tekinthető országosan reprezentatívnak, azaz a nevelőszülői bántalmazások nyomán a büntetőjogi felelősség megállapítására valóban csak kivételesen súlyos esetekben kerül-e sor.

Mindezt azért lényeges e jelentés kapcsán kiemelnem, mert – egyetértve a Szakszolgálat vezetőjének szakmai álláspontjával – a gyermekvédelmi ellátásba, nevelőszülőhöz kerülő gyermekek korábban már eleve bántalmazásnak, elhanyagolásnak, más veszélyeztető helyzetnek voltak kitéve, traumákat szenvedtek el, így az újabb testi-lelki

---

⁴ A Gyermekjogi Bizottság álláspontja szerint az érzelmi, lelki vagy mentális erőszak, durvaság („mental violence”) körébe tartozik a megalázás, a zaklatás, a verbális erőszak, a kirekesztés, kiközösítés következményei, és más olyan eljárások, amelyek lelki károkat okozhatnak vagy eredményezhetnek, mindez pedig különösen kora gyermekkorban különös jelentőséggel bír. *„A kisgyerekek az elhanyagolás, bántalmazás és erőszak gyakori áldozata, akár fizikai, akár érzelmi-lelki erőszakra van szó. [...] A kisgyerekek a legkevésbé képesek elkerülni ezt, vagy ellenállni, a legkevésbé képesek megérteni, mi történik, és a legkevésbé képesek védelmet kérni másoktól. Egyértelmű bizonyítékok utalnak arra, hogy az elhanyagolás és erőszak okozta trauma negatív hatással van a fejlődésre, a legfiatalabb gyerekek esetében például mérhető a hatása az agy fejlődési folyamataira. Figyelembe véve a fizikai és lelki-érzelmi erőszak és elhanyagolás széles körű jelenlétét kora gyermekkorban, és ennek a hosszú távú hatásaira vonatkozó bizonyítékokat, az államoknak minden szükséges intézkedést meg kell tenniük annak érdekében, hogy óvják a kockázatnak kitett kisgyerekeket, nyújtsanak védelmet az erőszak áldozatainak, és tegyenek pozitív lépéseket a traumából való felépülésük segítéséért, ugyanakkor kerüljék el megbélyegzésüket az elszenvedett sérelmekért.”* Lásd Gyermekjogi Bizottság, 7. sz. átfogó kommentár, A gyermek jogainak érvényesítése kora gyermekkorban, 2005, 36. bekezdés a) pont.

bántalmazás hatásai is erőteljesek esetükben, miközben a jogérvényesítési képességeik minimálisak. A speciális és generális prevencióhoz nem elegendő pusztán az, ha a gyermek bántalmazása esetén a nevelőszülői jogviszony szűnik meg, vagyis annak munkajogi következményei vannak. Mindezzel összhangban azonban támogatni és segíteni kell a nevelőszülőket (vö. gyermekvédelmi szolgáltatást nyújtó személyeket) abban, hogy olyan nevelési-pedagógiai módszereket követhessenek, amelyben nincs helye bántalmazásnak.⁵

Intézkedéseim

A jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság bekövetkezése lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében

- 1) az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján *felkérem* az emberi erőforrásokért felelős minisztert, hogy a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek jogainak mind teljesebb körű érvényesülése érdekében – jelentésem megküldésével egyidejűleg – hívja fel valamennyi gyermekvédelmi szakszolgálat, valamint a nevelőszülői hálózatot működtető figyelmét az együttműködés jelentőségére;
- 2) az Ajbt. 32. §-a alapján *felkérem* a Baranya Megyei Kormányhivatal Mohácsi Járási Hivatala Hatósági, Építésügyi és Gyámügyi Osztályának vezetőjét, hogy a jövőben a gyermekvédelmi gyámok munkáját – ellenőrzési és felügyeleti jogkörében – kísérelje fokozott figyelemmel, ismétlődő kötelezettség mulasztásuk esetén pedig haladéktalanul tegye meg a szükséges intézkedéseket;
- 3) az Ajbt. 32. §-a alapján *felkérem* a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat vezetőjét, hogy a jövőben – a szakszolgáltatásért felelős intézményvezető-helyettes vezetőjének útján – fokozottan segítse a gyermekvédelmi gyámok munkáját, hiányosság, a gyámolt gyermekek érdekeit veszélyeztető magatartás, mulasztás esetén haladéktalanul tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Budapest, 2021. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

---

⁵ Lásd ennek kapcsán a Gyermekjogi Bizottság 2020. március 3-án kiadott Záró Észrevételei 25 pontjában foglaltakat, amely a gyermekkel szembeni erőszak bármely formájával szembeni védelem erősítését kéri.